
VI. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА Й ПОЛІТИКА

УДК 331.56:339.9

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ МОЛОДІЖНОГО БЕЗРОБІТТЯ

Т. К. РОМАНІКА

(Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна)

Анотація. Метою статті є: аналіз сучасного стану рівня молодіжного безробіття в Україні та країнах Європи; визначення причин зростання рівня молодіжного безробіття; дослідження наслідків безробіття цієї категорії населення; формування пропозицій щодо підвищення рівня зайнятості серед молоді. **Методика дослідження.** Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою методів: аналізу та синтезу, систематизації, узагальнення та порівняння. **Результати.** Статтю присвячено дослідженню стану молоді на ринку праці, зокрема, виявленню причин та соціально-економічних наслідків зростання молодіжного безробіття як на національному, так і на особистісному рівні. Здійснено порівняльний аналіз стану ринку молодіжного безробіття в Україні та країнах Європи. Приділено увагу тлумаченню поняття молодіжного безробіття. Узагальнено основні напрями державного регулювання стану молоді на ринку праці. **Практична значущість результатів дослідження.** Показано шляхи інклюзивного розвитку, проаналізовано заходи, що дозволяють подолати або пом'якшити наслідки безробіття молоді.

Ключові слова: молодіжне безробіття, працевлаштування, соціальна політика, інклюзивний розвиток.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Одним із визначних факторів економічного та соціального розвитку будь-якої країни є соціокультурне й освітньо-професійне становлення її молоді. Однак в умовах ринкової економіки саме ця частина населення найчастіше стикається із проблемою працевлаштування. Для молодих людей, які не мають досвіду роботи, а отже, не відповідають усім вимогам потенційних роботодавців, вона стоїть особливо гостро. Скорочення обсягів зайнятості серед молоді, особливо у кризових та післякризових

умовах, є однією з найбільш серйозних проблем. Невирішені проблеми працевлаштування молоді мають такі соціально-економічні наслідки: зростання безробіття; зниження рівня життя; поширення пасивних нерегламентованих і деструктивних моделей поведінки; збільшення зовнішньої трудової міграції; психологічні зміни, які призводять до втрати мотивації до праці, зміни ціннісних орієнтацій і падіння легальної зайнятості тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних умовах розвитку економічної системи все більшу увагу вчені приділяють питанням, присвяченим функціонуванню ринку

праці молоді, якнайповнішої реалізації їх професійного й особистісного потенціалу. Дослідження теоретичних основ та економічно-соціальних наслідків молодіжного безробіття здійснювало багато світових та українських науковців. У контексті нашого дослідження звернемо увагу на той факт, що в науковому середовищі відбувається процес осмислення необхідності змінювати курс розвитку на інклюзивний, за яким особливу увагу слід приділяти процесу зайнятості, особливо молодіжної. Серед праць, у яких яскраво проводиться ця ідея, необхідно виділити роботи лауреата Нобелівської премії П. Кругмана [1], авторські роздуми у зв'язку з публікацією цієї роботи відомих українських дослідників В. Гейця та А. Гриценка [2], а також прибічника інклюзивного розвитку Д. Асемоглу [3].

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є: аналіз сучасного стану рівня молодіжного безробіття в Україні та країнах Європи; визначення причин зростання рівня молодіжного безробіття; дослідження наслідків безробіття цієї категорії населення; формування пропозицій щодо підвищення рівня зайнятості серед молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Молодь є особливою соціальною групою населення, що знаходиться на стадії свого становлення, освоєння соціальних ролей. Існують об'єктивні обставини, які ускладнюють процес соціалізації молоді під час працевлаштування, наприклад: відсутність практичного досвіду роботи за фахом і пов'язана з цим слабка конкурентоспроможність у сфері зайнятості; відсутність навичок самостійного входу у професійну діяльність і слабка орієнтація у трудових відносинах; невідповідність одержуваних у навчальних закладах знань потребам реальних робочих місць.

Молодь, виступаючи в якості інноваційного потенціалу суспільства, є однією з найбільш уразливих груп на ринку праці України в силу своїх вікових, соціально-психологічних і професійних особливостей. Молоді фахівці – випускники навчальних закладів, які вперше шукають роботу, так само, як і молодь без освіти та спеціальності, традиційно входять до групи ризику, будучи одними з найбільш проблематичних учасників вітчизняного ринку праці.

Відповідно до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» молодь, молоді громадяни – громадяни України віком від 14 до 35 років [4].

Рівень зайнятості серед української молоді набагато нижчий, ніж у їхніх європейських однолітків. Більш того, неможливість швидко знайти першу роботу призводить до того, що молоді люди можуть опинитися на межі соціального виключення, вважають експерти.

Рівень безробіття в Україні, за даними Державної служби статистики, у першому півріччі 2016 р. зріс до 9,4 % і становив 1,69 млн осіб, у порівнянні з 9,1 % за підсумками 2015 року. Показник безробіття для людей працездатного віку (жінки у віці 15-58 років і чоловіки у віці 15-59 років) за підсумками січня-червня 2016 року становив 9,8 % [5].

При цьому в нашій країні налічується близько 360 тис. безробітних у віці 15-24 роки, рівень безробіття серед молоді становить 23 %.

Показники молодіжного безробіття в цілому можна порівняти з європейськими. Безробіття серед молоді у країнах Євросоюзу перевищує 25 %, а в таких країнах, як Іспанія, Португалія, Італія і Греція цей показник становить 40-50 %. Що стосується молоді, то глобальний тренд такий, що рівень безробіття молодих людей у віці від 15 до 25 років, зазвичай, удвічі вищий, ніж загалом. І це не тільки в Україні, це стосується кожної країни світу. Пов'язано це з тим, що в молодих людей відбувається перехід від навчання до роботи, вони шукають своє місце на ринку праці, місце в зайнятості, і, в основному, причини найбільш високого рівня безробіття саме в такому молодому віці – це пошук першого робочого місця. Крім того, за даними Євростату, у країнах ЄС спостерігається зниження рівня безробіття як загалом, так і серед молоді.

У червні 2016 р. 4,194 млн молодих людей (до 25 років) були безробітними в ЄС-28, із яких 2,915 млн – у Єврозоні. У порівнянні з червнем 2015 року, безробіття серед молоді знизилося на 492 000 в ЄС-28 і на 248 000 – у зоні євро. У червні 2016 р. рівень безробіття серед молоді становив 18,5 % в ЄС-28 і 20,8 % – у зоні євро, у порівнянні із 20,6 % і 22,5 % відповідно в червні 2015 р. та червні 2016 р. Найнижчі показники спостерігалися на Мальті (6,9 %) у Німеччині (7,2 %), а найвищі – у Греції (47,4 % у квітні 2016 р.) та Іспанії (45,8 %) [6].

Рівень безробіття серед молоді у країнах ЄС-28 більш ніж удвічі перевищує загальний рівень безробіття на 22,2 % у 2014 р. Більш ніж один із кожних п'яти молодих людей у складі робочої сили не працював, але шукав роботу та був здатен працювати. У Євросоні рівень безробіття серед молоді був вищий на 23,8 %, ніж для осіб у віці від 25 до 74 років у

всіх державах-членах. В Іспанії (53,2 %), Греції (52,4 %), Хорватії (45,5 %), Італії (42,7 %), на Кіпрі (35,9 %) і Португалії (34,7 %) рівень безробіття серед молоді особливо високий. Німеччина (7,7 %) була єдиною державою-членом із рівнем безробіття серед молоді нижче 10 %. У табл. 1 представлено стан молодіжного безробіття у країнах ЄС та Євросоні.

Таблиця 1

Рівень молодіжного безробіття у країнах ЄС та Євросоні [7]

Територія	Період				
	06/2015	09/2015	01/2016	03/2016	06/2016
Європейський союз (28 країн)	9,3	9,0	9,2	9,1	8,4
Євросона (19 країн)	10,7	10,4	10,7	10,6	9,8
Бельгія	8,1	8,2	8,6	8,1	8,0
Болгарія	9,3	7,8	8,6	8,6	6,9
Чеська Республіка	4,8	4,6	4,6	4,1	4,1
Данія	6,0	5,9	6,2	6,2	5,9
Німеччина	4,6	4,3	4,3	4,5	4,2
Естонія	5,9	5,5	6,7	6,9	–
Ірландія	9,8	8,9	8,5	8,2	8,1
Греція	24,9	24,5	25,5	24,7	–
Іспанія	21,8	21,1	21,0	20,9	19,4
Франція	9,8	10,1	10,9	10,3	9,2
Хорватія	14,9	15,6	15,9	14,8	11,9
Італія	12,0	11,2	12,0	12,1	11,4
Кіпр	14,6	13,6	14,1	13,8	11,4
Латвія	9,7	9,6	10,3	10,2	9,5
Литва	9,4	8,1	8,7	8,1	7,6
Люксембург	6,0	6,4	6,7	6,3	5,7
Угорщина	6,8	6,4	6,1	5,8	–
Мальта	5,3	5,3	5,3	4,5	3,8
Нідерланди	6,7	6,8	6,8	6,7	5,9
Австрія	5,6	5,8	6,3	5,9	6,0
Польща	7,1	7,1	7,2	6,8	5,9
Португалія	11,9	12,4	12,4	12,2	10,7
Румунія	6,6	6,6	6,7	6,6	6,4
Словенія	9,0	8,2	9,1	8,7	7,6
Словацьчина	11,1	11,4	10,6	10,2	9,6
Фінляндія	10,0	8,4	9,3	10,1	9,3
Швеція	8,5	6,7	7,5	7,7	7,6
Об'єднане Королівство	5,5	5,4	5,0	4,9	–
Ісландія	2,9	3,8	2,8	3,8	2,3
Норвегія	4,5	4,6	4,7	4,8	–
Туреччина	9,6	10,3	11,1	10,1	–
Сполучені Штати	5,5	4,9	5,3	5,1	5,1
Японія	3,4	3,4	3,2	3,3	3,1

Рівень освіти, як і раніше, є кращим засобом страхування від безробіття. Середній рівень безробіття у країнах ЄС-28 для осіб у віці від 25 до 64 років, у тому числі рівень безробіття серед молоді із середньою освітою, становив 18,2 %, що набагато вище, ніж рівень безробіття для осіб, які здобули вищу освіту (6,6 %).

Так чому ж в Україні, як і інших країнах світу, зростає рівень безробіття серед молоді та чи є рішення даної проблеми? У своїй книжці «Вихід з кризи є» П. Кругман переосмислює соціально-економічні умови фінансової кризи й основні напрями боротьби з її наслідками, справедливо вважає недоцільним економити на зайнятості під час самої кризи. Крім того, він ратує за розвиток ринку праці, створення робочих місць [1, с. 41–46]. У книзі він наводить результат Л. Кан, яка порівняла кар'єру випускників університету, які закінчили навчання в роки високого безробіття, з кар'єрою, чий випуск припав на період економічного піднесення. Ті, кому не пощастило, показували значно гірший результат, причому не тільки в перші роки після закінчення університету, а й протягом усього життя [1, с. 38].

У нашій країні молоді люди у віці 15-24 роки дуже часто свою першу роботу знаходять саме як неформальну зайнятість, що може перейти в погану звичку. Вони можуть мати взагалі не оформлену зайнятість або недостатньо оформлену зайнятість, і це сприймається як норма. І велика проблема в тому, що та модель поведінки може стати нормою.

Ситуацію навколо показників із молодіжного безробіття варто драматизувати й нагнітати, адже пошук роботи – дійсно дуже важливий період соціалізації, і якщо він затягнеться, то молоді люди можуть опинитися на межі соціального виключення, тобто піти неправильним життєвим шляхом.

Не знаючи глибини проблеми, можна сказати, що ситуація в молодіжному сегменті ринку праці досить благополучна. Але є суттєва різниця в оцінці безробіття в Україні та Європі. Наше трудове законодавство, у порівнянні з європейськими країнами, країнами Східної Європи та країнами СНД, досить жорстке в частині постійної зайнятості. В Україні дуже мало використовуються тимчасові контракти та тимчасова зайнятість. У 2015 р. для сегмента 15-24 років з усіх зайнятих тільки

4,8 % були зайняті за тимчасовими трудовими контрактами, з них 15 % – за договорами цивільно-правового характеру та близько 10 % – за програмою стажування. У нас практично не використовуються і законодавчо не врегульовані такі форми зайнятості, як віддалене робоче місце, віддалена робота.

Крім того, в Україні близько третини молоді не працює, не вчиться і не зайняті у тренінгах. Для Європи характерно зменшення частки такої молоді, проте в Україні відстежити динаміку неможливо – Держстат не проводить відповідних замірів.

Майже 30 % молоді у віці 15-24 роки і не працюють, і не навчаються. Цей сегмент – навіть не тінювий, а – кримінальної зайнятості. Близько 15 % молоді в Україні зайняті в тінювому секторі, з них 22,4 % – молоді люди у віці від 15 до 25 років. Це велика проблема, на яку потрібно звертати увагу під час розробки державних програм у сфері зайнятості [5].

Українській молодій людині легше знайти роботу, ніж у Європі, проте, якщо вона і знайде роботу, то рівень оплати праці в нас досить низький, у порівнянні з європейськими країнами, і людина не має стимулів реалізації економічної активності, тому продукується соціальна апатія в суспільстві.

Розглядаючи наслідки безробіття, у першу чергу, усі звертають увагу на економічний бік цієї проблеми. Дійсно, наслідком безробіття є невипущена продукція, зменшення середньодушового реального ВВП та зниження рівня життя населення. Молодіжне безробіття тягне за собою багато наслідків, але не лише соціально-економічного характеру, а й морально-психологічного: зростає особистісна деградація, апатія, відбувається втрата професійних навичок, кваліфікації, втрата самоповаги, розлади в родині, збільшення злочинності у країні та можливості соціальних заворушень, і найголовніше – втрата особистістю свого місця в суспільстві в цілому.

Молодіжне безробіття призводить не лише до збільшення злочинності, психічних розладів, самогубства, а й до втрати молоддю взагалі віри в життя. Така зневіра молоді в канонах суспільства є згубною для нашого майбутнього, оскільки саме молодь і визначає це майбутнє. Одним із наслідків молодіжного безробіття може бути погіршення і без того складної демографічної ситуації в нашому суспільстві,

оскільки саме молодь – це та категорія населення, що перебуває в репродуктивному віці, яка мріє про створення сім'ї та продовження роду. Але виконання цих звичайних людських функцій є можливим лише за умови гідного рівня життя молодої людини та впевненості в майбутньому, що прямо й безпосередньо залежить від наявності в неї роботи [8].

За останні два роки припинили роботу десятки великих підприємств машинобудування, металургії, хімічного промислу, які, до того ж, забезпечували замовленнями тисячі підприємств-сумісників. На думку ряду експертів, армія безробітних тільки в середині минулого року становила понад 4 млн осіб, а це рівень безробіття у 23 % (нормальним рівнем у західній доктрині «economy» вважається рівень 4-6 %). Рівень безробіття серед молоді у світі досяг майже 13 % – це більше 75 млн молодих людей.

Щорічно українські університети випускають тисячі спеціалістів, які не можуть влаштуватися на роботу. Рівень безробіття серед молоді – трохи більше 12 %, але це вище середнього показника по країні – 9,3 %. Щорічно в Державну службу зайнятості звертаються близько 5-7 % (92 тис.) випускників навчальних закладів. Молоді українські фахівці вважають, що вони зможуть виїхати працювати за кордон. Однак, безробіття в ЄС серед молоді перевищує 25 %, а в таких країнах, як Іспанія, Португалія, Італія і Греція цей показник становить 40-50 %.

Сучасна молодь, яка прагне працювати, але не може знайти гідної роботи чи заробітку, намагається працевлаштуватися у країнах Європи. У 2015 р. у світі частка молодих людей у віці від 15 до 20 років, готових назавжди виїхати в іншу країну, становила 20 %. Є регіони, де цей показник досягав 38 % [9].

Згідно з Доповіддю про людський розвиток за 2015 рік, у 2014 р. 204 млн осіб не мали роботи, у тому числі 74 млн молоді. Близько 830 млн осіб у всьому світі належать до категорії працюючих малозабезпечених (тих, хто живе менш ніж на 2 дол. США в день), а понад 1,5 млрд – до сфери незахищеної зайнятості, тобто які не мають гідних умов праці, належного голосу й не отримують соціального забезпечення [10].

Увесь трудовий потенціал людства не включає в себе лише зайнятих та безробітних. Існують інші сегменти ринку праці, на які людство не зважає, які держава прагне ретельно замас-

кувати. Мова йде про такі сегменти, як працівники сфери неоплачуваної праці, працюючі малозабезпечені, насильно переміщені особи, примусова праця.

Наявність постійної роботи – це дуже важливо, але існують також і інші фактори. Наприклад, чи є праця безпечною, чи доставляє вона задоволення, чи існують перспективи для професійного зростання, чи сприяє праця підтримці гнучкої рівноваги між працею та особистим життям, чи рівні можливості для жінок і чоловіків, чи дає праця особистості почуття власної гідності.

Значення праці посилюється, коли вона сприяє досягненню таких загально-соціальних цілей, як скорочення бідності й нерівності, соціальна згуртованість, культура й цивілізація. І, навпаки, цінність праці зменшується, коли на роботі відбувається дискримінація і насильство. У різних країнах дискримінація може виявлятися в різних формах. Найбільш очевидною формою дискримінації є гендерна. Так, у США заробітна плата фінансових фахівців-жінок становить лише 66 % заробітної плати їхніх колег-чоловіків.

Дискримінація може бути пов'язана з расою і етнічною приналежністю, з інвалідністю та сексуальною орієнтацією. Наприклад, у Латинській Америці розрив в оплаті праці між корінними етнічними групами та іншим населенням сягає 38 % [10].

Звернемо увагу на той факт, що молодіжне безробіття – це світова тенденція, характерна для багатьох країн світу. Д. Асимоглу вихід із ситуації вбачає в тому, щоб сформувати такий режим функціонування економічної системи, у якому основна роль належатиме інклюзивним інститутам. Саме вони дозволять у масовому режимі залучати працездатне населення, насамперед, молодь до трудової діяльності, а отже, пом'якшувати й навіть знищувати ті негативні соціально-економічні наслідки молодіжного безробіття.

Дослідження Prince's trust наводить докази довгострокових втрат заробітної плати та зайнятості внаслідок безробіття серед молоді. Кожні три місяці безробіття у віці 22 років призводить до додаткових 1,3 місяці безробіття у віці між 28 і 33. Особи, які були безробітними 26 місяців у віці до 22, зазвичай, отримують на 1 400-1 650 дол. менше, ніж їх однолітки у віці 26 років, і на 1 050-1 150 дол. менше у віці 30 [11].

Аналогічне дослідження, опубліковане *The Economist*, показує, що чоловіки, які відчували рік безробіття у віці до 23 років, зароблятимуть на 23 % менше, ніж їх однолітки через 10 років, і на 16 % менше через 20 років [12].

Крім того, особи, які переживають безробіття в молодості, піддаються підвищеному ризику з інших видів соціальних патологій: погіршення здоров'я, харчування, схильність до злочинної поведінки.

Високий рівень безробіття серед молоді також є невикористаним ресурсом для країн, що розвиваються, як з точки зору економічного зростання, так і для вирішення фіскальних завдань.

Безробіття серед молоді, у порівнянні з безробіттям дорослих, формується різними факторами та призводить до гірших результатів. Проблема зберігається в добрі економічні часи й далі поглиблюється в нестабільний час. Відсутність участі в регулярній оплачуваній зайнятості може призвести до негативних наслідків з точки зору вартості й добробуту робочої сили.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Серед багатьох факторів, що впливають на труднощі в пошуку роботи, найважливішими є такі:

- загальна економічна ситуація у світі;
- відсутність достатньої інформації для молоді, особливо молоді із сімей, які не мають значного соціального капіталу. Багатьом молодим людям не вистачає знань про сучасний ринок праці, що не дозволяє зробити правильні висновки з побудови власної кар'єри;
- відсутність навичок, необхідних для наявних робочих місць. Молоді люди також відчувають нестачу таких специфічних для сучасності навичок, як співпраця, комунікації, критичне мислення, творчість та упор на потреби підприємства;
- відсутність досвіду з точки зору роботодавця;
- відсутність контрактних робочих місць, придатних для навичок початкового рівня.

Як наслідок цих факторів, молоді люди стикаються з перешкодами під час отримання гідної праці й, особливо, першої роботи. Крім того, у важкі економічні часи, молодих людей часто звільняють першими, що ще більше ускладнює їхнє життя, перешкоджає послідов-

ному нарощуванню власних навичок і досвіду. У кінцевому підсумку багато молодих людей стикаються із тривалими періодами безробіття або неповною зайнятістю на робочих місцях.

Найважливіші наслідки безробіття серед молоді виходять за межі впливу тимчасових коливань ринку праці, відбиток залишається і на індивідуальних результатах життя, знижується їх стійкість і здатність виживати не тільки на динамічному й вимогливому ринку праці, а й узагалі на національних траєкторіях розвитку.

Досягнення цілей сталого розвитку вітчизняної економіки залежить від вирішення проблеми дефіциту гідної праці та молодіжного безробіття. Державне регулювання в комплексі стратегії забезпечення сталого розвитку має включати чіткі напрями підтримки молодіжної політики, адже поліпшення результатів для молоді шляхом відповідної соціальної політики й політики зайнятості молоді має основоположне значення для всебічного та сталого розвитку суспільства й досягнення загальнонаціональних цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кругман П. Выход из кризиса есть! / П. Кругман ; пер. с англ. Ю. Гольдберга. – Москва : Азбука-Бизнес, 2013 – 320 с.
2. В. М. Геєць. Вихід з кризи (роздуми над актуальним у зв'язку з прочитаним) / В. М. Геєць, А. А. Гриценко // Економіка України. – 2013. – № 6. – С. 4–19.
3. Асемоглу Д. Институты как фундаментальная причина долгосрочного экономического роста / Д. Асемоглу, С. Джонсон, Д. Робинсон // Эковест. – 2006. – № 5 (1). – С. 180–247.
4. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2998-12> (дата звернення: 28.04.17). – Назва з екрана.
5. Офіційний сайт державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.02.17). – Назва з екрана.

6. Офіційна сторінка статистики країн Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/> (дата звернення: 18.01.17). – Назва з екрана.
7. Статистичний портал країн світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.statista.com/> (дата звернення: 18.01.17). – Назва з екрана.
8. Куліш Н. В. Проблеми та наслідки молодіжного безробіття / Н. В. Куліш // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – Вип. 19. – С. 169–176.
9. Ткаченко Л. Безработица среди молодежи растет. Есть ли решение проблемы? [Електронний ресурс]. / Ткаченко Л. // Пресс-конференция / РИА Новости Украина. – Режим доступу: <http://rian.com.ua/press/20161101/1018261584.html> (дата звернення: 7.04.17). – Назва з екрана.
10. Доклад о человеческом развитии 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr15_standalone_overview_ru.pdf (дата звернення: 29.04.17). – Назва з екрана.
11. Офіційний сайт фонду допомоги молоді Англії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.princes-trust.org.uk/> (дата звернення: 11.05.17). – Назва з екрана.
12. The jobless young. Left behind [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economist.com> (дата звернення: 11.05.17). – Назва з екрана.
3. Acemoglu, D. & Johnson, S. (2006). Instituty kak fundamentalnaya prichina dolgosrochnogo ekonomicheskogo rosta [Institutions as the fundamental cause of long-term economic growth]. *Ecovest – Ecovist*, 5 (1), 180–247 [in Russian].
4. Zakon Ukrainy “Pro spryyanniya sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini”: pryiniaty 5 liut. 1993 roku № 2999-12. [Law of Ukraine on promotion of social formation and development of youth in Ukraine from February 5 1993, 2999-12]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2998-12> (accessed 28 April 2017) [in Ukrainian].
5. Ofitsiyniy sait derzhavnoi sluzhby statyky [Official site of the state statistics service]. (n.d.). <http://www.ukrstat.gov.ua/>. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 25 February 2017) [in Ukrainian].
6. Ofitsiyniy sait statyky krayin Yevropy [Official site of statistics of European countries]. (n.d.). <http://ec.europa.eu/>. Retrieved from <http://ec.europa.eu/> (accessed 18 January 2017) [in English].
7. Statystychniy portal krayin svitu [Statistical portal of the countries of the world]. (n.d.). <https://www.statista.com/>. Retrieved from <https://www.statista.com/> (accessed 18 January 2017) [in English].
8. Kulish, N. V. (2011). Problemy ta naslidky molodizhnogo bezrobittia [Problems and consequences of youth unemployment]. *Naukovi pratsi Kirovogradskogo natsionalnogo tekhnichnogo universitetu. Ekonomichni nauky – Scientific works of the Kirovohrad National Technical University: Collected papers. A Series Economic sciences*, 19, 169–176 [in Ukrainian].
9. Tkachenko, L. (2016). Bezrobotitsa sredi molodizhny rastiut. Est li resheniye problem? [Unemployment among young people is growing. Is there a solution for the problem?]. *Pres-konferentsiya RIA Novosti Ukraina*. Retrieved from <http://rian.com.ua/press/20161101/1018261584.html> (accessed 7 April 2017) [in Ukrainian].
10. Selim Jahan (2015). Doklad o cheloveches-

REFERENCES

1. Krugman, P. (2013). *Vygod iz Krizisa yest! [End This Depression Now!]* (Y. Goldberg, Trans.). Moscow: Azbuka-Biznes [in Russian].
2. Haiets, V. M. & Hritsenko, A. A. (2013). Vyhid z kryzy (rozдумы nad aktualnym u zviyazky z prochytannym) [Out of the crisis (Thinking about the actual due the read)]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 6, 4–19 [in Ukrainian].

- kom razvitiі 2015 [Human development report 2015]. Retrieved from http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr15_standalone_overview_ru.pdf (accessed 29 April 2017) [in Russian].
11. Ofitsiyniy sait fondu dopomogy molodi v Anglii [Official website of the youth assistance fund in England]. (n.d.). <https://www.princes-trust.org.uk/>. Retrieved from <https://www.princes-trust.org.uk/> (accessed 11 May 2017) [in English].
12. The jobless young. Left behind. (2011). Retrieved from <http://www.economist.com/node/21528614> (accessed 11 May 2017) [in English].

Т. К. Романіка (Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина). **Социально-экономические последствия молодежной безработицы.**

Аннотация. Целью статьи является: анализ современного состояния уровня молодежной безработицы в Украине и странах Европы; определение причин роста уровня молодежной безработицы; исследование последствий безработицы этой категории населения; формирование предложений по повышению уровня занятости среди молодежи. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью методов: анализа и синтеза, систематизации, обобщения и сравнения. **Результаты.** Статья посвящена исследованию состояния молодежи на рынке труда, в частности, выявлению причин и социально-экономических последствий роста молодежной безработицы как на национальном уровне, так и на личностном уровне. Осуществлен сравнительный анализ рынка молодежной безработицы в Украине и странах Европы. Уделено внимание толкованию понятия молодежной безработицы. Обобщены основные направления государственного регулирования состояния молодежи на рынке труда. **Практическая значимость результатов исследования.** Показаны пути инклюзивного развития, проанализированы меры, позволяющие преодолеть или смягчить последствия безработицы молодежи.

Ключевые слова: молодежная безработица, трудоустройство, социальная политика, инклюзивное развитие.

T. Romanika (V. N. Karazin Kharkiv National University). **Social and economic consequences of youth unemployment.**

Annotation. The purpose of the article is to analyze the current state of youth unemployment in Ukraine and European countries, to determine the reasons for the growth of youth unemployment, to analyze the consequences of unemployment of this category of the population, to formulate proposals for raising the level of employment among young people. **Methodology of research.** Solving the tasks set in the article is carried out by methods: analysis and synthesis, systematization, generalization and comparison. **Findings.** The article is devoted to the study of the state of youth in the labor market, in particular, to the identification of the causes and socio-economic consequences of the growth of youth unemployment, both at the national level and at the personal level too. A comparative analysis of the status of the youth unemployment market in Ukraine and European countries was carried out. Attention is paid to the interpretation of the concept of youth unemployment. **Practical value.** The directions of state regulation of the state of youth in the labor market are generalized. The ways of inclusive development are shown, the measures to overcome or mitigate consequences of youth unemployment are analyzed.

Keywords: youth unemployment, employment, social policy, inclusive development.